

ETNOGRAFIA POLSKA

XXIII

Zeszyt 2

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

ETNOGRAFIA POLSKA

XXIII

Zeszyt 2

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1979

REDAKTOR: WITOLD DYNOWSKI

SEKRETARZ REDAKCJI: KRYSTYNA MAŁKOWSKA

CZŁONKOWIE RADY REDAKCYJNEJ: JÓZEF BURSZA, MARIA BIERNACKA (PRZEWODNICZĄCY), MARIA FRANKOWSKA, JADWIGA KLIMASZEWSKA, ANNA KUTRZEBA-POJNAROWA, WANDA PAPROCKA, ZOFIA SZYFELBEJN-SOKOLEWICZOWA

Adres Redakcji: 00-140 Warszawa, Świerczewskiego 105

Okladkę projektował: Edward Kostka

Redaktorzy: Zyta Kwiecińska, Urszula Sagan

Redaktor techniczny: Maciej Szłapka

© Copyright by Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo. Wrocław 1979

Printed in Poland

PL ISSN 0071-1861

Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo. Wrocław 1980.
Nakład: 700 egz. Objętość: ark. wyd. 25,80, ark. druk. 21,38 + 1 wkl.,
ark. A₁—28. Papier druk. sat. kl. IV, 70 g, 70 × 100. Oddano do
składania 12 IV 1979. Podpisano do druku 14 I 1980. Druk ukoń-
czono w styczniu 1980. Wrocławska Drukarnia Naukowa.
Zam. 923/79, T-24, Cena zł 55.—

SPIS TREŚCI

Witold Dynowski — Lucjan Turkowski (wspomnienie pośmiertne) . .	11
---	----

Część I

Anna Kutrzeba-Pojnarowa — Miejsce etnograficznych zbiorów mu- zealnych w kształtowaniu obrazu kultury narodu	17
Streszczenie w j. angielskim	29
Gerhard Kloska — Sytuacja pojęcia wartości w naukach społecznych . .	31
Streszczenie w j. angielskim	58
Zofia Sokolewicz — Kierunki badań etnograficznych nad etnogenezą Słowian (Wprowadzenie do konferencji na temat: Elementy wspólne w kulturze Słowian południowych i północno-wschodnich, poświęcone pamięci Kazimierza Moszyńskiego i Józefa Obrębskiego, zorganizowanej w dniach 25-27 X 1977 przez Komitet Słowianoznawstwa PAN i Katedrę Etnografii UW)	61
Anna Kutrzeba-Pojnarowa — Wkład Józefa Obrębskiego w bada- nie procesów etnicznych	71
Streszczenie w j. angielskim	82
Zofia Sokolewicz — Teoria kultury Kazimierza Moszyńskiego jako punkt wyjścia dla badań etnogenetycznych	83
Streszczenie w j. angielskim	109
Anna Czekanowska-Kuklińska — Trudności interpretacji łącznej wyników badań nad cechami morfologicznymi i funkcjonalnymi . . .	111
Streszczenie w j. angielskim	116
Zofia Staszczak — Z metodyki wyznaczania pogranicz kulturowych (na przykładzie pogranicza polsko-niemieckiego)	117
Marian Pokropek — Zróżnicowanie kulturowe na pograniczu etniczno- -językowym i jego odbicie w świadomości mieszkańców na przykładzie pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego w północno-wschodniej Polsce	127
Streszczenie w j. angielskim	155
Lech Mróz — Świadomościowe wyznaczniki dystansu etnicznego . . .	157
Streszczenie w j. angielskim	167
Ryszard Tomicki — Lądowa kosmogonia dualistyczna Słowian w świetle samojedzkich mitów stworzenia	169
Streszczenie w j. angielskim	183
Krzysztof Kubiak — Wyróżniki obcości w bajce białoruskiej. Cechy boskie i diabelskie „swego” i „obcego”	185
Streszczenie w j. angielskim	193
Elżbieta Regulska — Wyznaczniki odrębności etnicznej, funkcjonujące współcześnie w świadomości grupy ludności łemkowskiej na terenie dawnej Łemkowszczyzny	195

Krzysztof Wrocławski — Możliwości współpracy folklorystów z etnografami w badaniach nad etnogenezą Słowian	201
Zbigniew Benedyktowicz, Danuta Markowska — O niektórych problemach identyfikacji kulturowej w procesie porozumiewania się . . .	205
Streszczenie w j. angielskim	235

Część II

Zbigniew Jasiewicz — Machalla w Uzbekistanie. Tradycyjna społeczność dzielnic miejskich w życiu współczesnym	237
Iwona Kabzińska-Stawarz — Adaptacja młodzieży mongolskiej do środowiska pasterskiego	255
Streszczenie w j. rosyjskim	304
Danuta Penkala — „Gorące” i „zimne” w tradycyjnej medycynie Afganistanu	307
Streszczenie w j. angielskim	328

KRONIKA

Ekspedycja etnograficzna PAN 1978. Badanie kultury mniejszości narodowych Mongolii — Iwona Kabzińska-Stawarz	331
Tradycja we współczesnej kulturze Mongolskiej Republiki Ludowej — Iwona Kabzińska-Stawarz	334
Ogólnopolski Przegląd Kultury Ludowej Polskich Gór — Zofia Szromba-Rysowa, Danuta Tylkowa	339
Sympozium o chotárnych sídlach, tj. osadach położonych poza centrum wsi. Czadca, 10-12 X 1978 — Soňa Švecová	340

СОДЕРЖАНИЕ

Витольд Дыновски — Люциян Турковски (посмертное воспоминание)	11
---	----

Часть I

Анна Кутжеба—Пойнарова — Место этнографических музейных собраний в формировании образа культуры народа	17
Резюме на английском языке	29
Герхард Клёска — Ситуация понятия ценности в общественных науках	31
Резюме на английском языке	58
София Соколевич — Направления этнографических исследований по этногенезису славян (Введение к конференции на тему: Общие элементы в культуре южных и северо-восточных славян, посвященной памяти Казимежа Мошиньского и Юзефа Обрембского, организованной 25—27 X 1977 Комитетом Славяноведения ПАН и Кафедрой Этнографии ВУ)	61
Анна Кутжеба—Пойнарова — Вклад Юзефа Обрембского в исследование этнических процессов	71
Резюме на английском языке	82
София Соколевич — Теория культуры Казимежа Мошиньского как исходный пункт для этногенетических исследований	83
Резюме на английском языке	109
Анна Чекановска-Куклинська — Трудности общей интерпретации итогов исследований по морфологическим и функциональным признакам	111
Резюме на английском языке	116
София Стацак — Из методики определения культурных пограничий (на примере польско-немецкого пограничья)	117
Мариан Покропек — Культурная дифференциация на этнически-языковом пограничье и ее отражение в сознании жителей на примере польско-литовско-белорусского пограничья в северо-восточной Польше	127
Резюме на английском языке	155
Лех Мруз — Сознательностные определители этнического расстояния	157
Резюме на английском языке	167
Рышард Томицки — Народная дуалистическая космогония славян в свете самоедских мифов о сотворении	169
Резюме на английском языке	183
Кшиштоф Кубяк — Определители чуждости в белорусской сказке. Божественные и дьявольские черты „своего” и „чуждого”	185
Резюме на английском языке	193
Эльжбета Регульска — Определители этнического отличия, функционирующие сегодня в сознании группы лемковского населения на территории бывлой Лемковщины	195

Кшиштоф Вроцлавски — Возможности сотрудничества фольклористов с этнографами при изучении этногенеза славян	201
Збигнев Бенедыктович, Данута Марковска — О некоторых вопросах культурного отождествления в процессе объяснения	205
Резюме на английском языке	235

Часть II

Збигнев Ясевич — Махалла в Узбекистане. Традиционное общество городских районов в современной жизни	237
Ивона Кабзиньска-Ставаж — Приспособление монгольской молодежи к скотоводческой среде	255
Резюме на русском языке	304
Данута Пенкала — „Горячее” и „холодное” в традиционной медицине Афганистана	307
Резюме на английском языке	328

ХРОНИКА

Этнографическая экспедиция ПАН 1978. Исследование культуры национальных меньшинств Монголии — <i>Ивона Кабзиньска-Ставаж</i>	331
Традиция в современной культуре Монгольской Народной Республики — <i>Ивона Кабзиньска-Ставаж</i>	334
Всепольский обзор народной культуры Польских Гор — <i>София Шромба-Рысова, Данута Тылькова</i>	339
Симпозиум по хотарным сидлям, т.е. поселкам, расположенным вне центра деревни. Чадца, 10-12 X 1978 — <i>Сона Швецова</i>	340

CONTENTS

Witold Dynowski — Lucjan Turkowski (posthumous recollection) . . .	11
--	----

Part I

Anna Kutrzeba-Pojnarowa — The role of the ethnographic museum collections in the creation of the image of national culture . . .	17
Summary in English	29
Gerhard Kloska — The position of the concept of values in social sciences	31
Summary in English	58
Zofia Sokolewicz — Trends in ethnographic studies of the ethnogenesis of the Slavonic people (Introductory discourse to a conference on the subject: Common elements in the culture of southern and north-eastern Slavonic people, held in memory of Kazimierz Moszyński and Jozef Obrębski and organized on 25-27 October 1977 by the Committee of Slavonic Studies of the Polish Academy of Sciences and the Department of Ethnography at the University of Warsaw)	61
Anna Kutrzeba-Pojnarowa — The contribution of Jozef Obrębski to studies of ethnic processes	71
Summary in English	82
Zofia Sokolewicz — The theory of culture by Kazimierz Moszyński as a starting point for ethnogenetic studies	83
Summary in English	109
Anna Czekanowska-Kuklińska — Difficulties of a unified interpretation of the results of studies of morphological and functional characteristics	111
Summary in English	116
Zofia Staszczak — On the methodology of demarcation of the cultural boundaries (in the example of the Polish-German borderlands) . . .	117
Marian Pokropek — Cultural differentiation at the ethno-lingual boundary and its reflection in the consciousness of people in the example of the Polish-Byelorussian-Lithuanian borderlands in north-eastern Poland	127
Summary in English	155
Lech Mroz — Conscious determinants of the ethnic distance	157
Summary in English	167
Ryszard Tomicki — Dualistic folk cosmogony of Slavonic people in the light of Samoyedic myths of Creation	169
Summary in English	183
Krzysztof Kubiak — Distinctive characteristics of foreignness in Byelorussian folktales. Divine and devilish attributes of „our” and „alien” . .	185
Summary in English	193

Elżbieta Regulska — The determinants of the ethnic separateness currently functioning in the consciousness of the ethnic group of Lemki on the territory of former Lemkowszczyzna	195
Krzysztof Wrocławski — The possibilities of cooperation between folklorists and ethnographers in studies of the ethnogenesis of Slavonic people	201
Zbigniew Benedyktowicz, Danuta Markowska — On some problems of cultural identification in the process of communication	205
Summary in English	235

Part II

Zbigniew Jasiewicz — Machalla in Uzbekistan. Traditional social framework of urban quarters in the contemporary life	237
Iwona Kabzińska-Stawarz — The adaptation of the Mongolian youth to a pastoral environment	255
Summary in Russian	304
Danuta Penkala — "Hot" and "cold" in the traditional medicine in Afghanistan	307
Summary in English	328

CHRONICLE OF EVENTS

Ethnographic expedition (sponsored by) Polish Academy of Sciences 1978. Studies of the culture of national minorities in Mongolia — Iwona Kabzińska-Stawarz	331
Tradition in the contemporary culture in the Mongolian People's Republic — Iwona Kabzińska-Stawarz	334
National Survey of Folk Culture in Poland's Mountain Regions — Zofia Szromba-Rysowa, Danuta Tylkowa	339
Symposium on „chotárny sídla” i.e. settlements located outside the centre of established villages. Czadca, 10-12 October 1978 — Soná Švecova	340